

Kammerherre, Amtmand Samuel Leopold von Schmettaus Selvbiografi.

Meddelt af Louis Bobé.

Forfatteren af nedstaaende autobiografiske Optegnelser, Samuel Leopold v. Schmettau, var Søn af preussisk Gehejmerraad og Kammerdirektør Heinrich Vilhelm von Schmettau og Frederikke Vilhelmine, født v. Schmettau, Datterdatter af Overrentemester Peder Brandt. Han fødtes 2. Oktober 1746¹⁾ i Berlin, kom 1754 til Danmark og udnævntes allerede Aaret efter til Kammerpage hos Kronprins Christian. Sit Livs Oplevelser fra 1755 til 1795 har han skildret i følgende Meddelelser. 1802 tog han Afsked fra sit Embede som Amtmand over Aabenraa og Løgumklosters Amter og flyttede til Kiel, hvor han ugift afgik ved Døden 10. Februar 1830. Skjønt fremmed af Fødsel var Schmettau en Mand med varme danske Sympathier, var nøje knyttet til Guldberg og benyttede sig med Forkjærlighed af det danske Sprog.

Schmettaus haandskrevne Autobiografi ejedes endnu 1839 af Pastor Peter Petersen i Varnæs ved Aabenraa, hvem Schmettau havde hjulpet til at studere og vist faderlig Godhed. Originalen synes nu at være forkommen, men et Udtog af samme er meddelt i Aargangene 1838—39 af Preetzer Wochenblatt. Dette Ugeblad findes ikke i vore Bibliotheker, men saavidt vides, kun fuldstændigt i Preetz' adelige Klosters Bibliothek, fra hvilket jeg ved Priorinden Fru von Wedderkops Imødekommenhed har havt samme til Laans. Oversættelsen slutter sig nøje til den tyske Text. Jeg har kun foretaget enkelte Udeladelser af Steder, der formentlig fattes enhver Betydning.

I Aaret 1755 fik den 1749 fødte Kronprins, senere Kong Christian VII., der indtil da havde staaet under Opsyn af en Hovmesterinde, Grev D. Reventlow til Hovmester; v. Schack¹⁾ og v. Moltke²⁾ bleve hans Kammerjunkere, Grev Holck³⁾ hans Kammerpage, Rosenkrantz⁴⁾, Sperling⁵⁾ og jeg bleve udnævnt

¹⁾ Joakim Otto v. Schack, 1728—1800. Statsminister, til Rathlousdal.

²⁾ Verner Jasper Andreas Moltke, Gehejmerraad, 1755—1835.

³⁾ Gustav Greve Holck, 1745—1800.

⁴⁾ Iver Baron Rosenkrantz, 1740—1815, Kammerherre, til Villestrup og Rosenlund.

⁵⁾ Joakim Ulrik Sperling, 1741—91, Gehejmerraad, Amtmand.

se milt

til Pager, og Nielsen¹⁾ til hans Informator. Dette skete den 31. Marts 1755 paa Kong Frederik V.s Fødselsdag, og begyndte jeg med denne Dag min Tjeneste som Page. Som saadan havde jeg fri Bolig, Spise og Drikke, Klædning, Brændsel, Lys og Opvartning og tillige 36 Rdlr. aarlig til Vask, Skotøj, Strømper og andre Smaating. Til Anskaffelsen af Sukker, The og Frokost fik jeg ugentlig 4 Skilling i Lommepenge. Jeg var den Gang 12 Aar gammel. Vi Pager havde en Hovmester og to Informatorer. Hovmesteren var Frankenau²⁾, en meget værdig Mand, som jeg har skattet og elsket lige til hans Død. Vel var han stræng, men det var kun gavnligt for os unge Mennesker. Vore Lærere vare Bildsoe³⁾ og Berenth⁴⁾. Efter deres Bortgang fik vi Strøm⁵⁾ og Zwergius⁶⁾. Disse Lærere underviste os i Kristendommen, Historie, Geografi, Latin o. s. v. I Skrivning, Regning, Tegning, Dans, Fægtning og Fransk havde vi særskilte Lærere, som alle bleve lønnede af Kongen. Skjønt Kongen holdt saa mange Informatorer og Præceptorer til Pagernes Uddannelse, var Undervisningen dog i det Hele taget mangelfuld. Dels havde Pagerne for megen Adspredelse, brugte for megen Tid til Paa-klædningen, alene til Frisuren gik der hele Timer, og selve Opvartningen om Morgen og Aften ved Kongens Taffel, Appartementerne og andre Lejligheder optog en Del af deres Tid; tillige var Antallet af Pager den Gang over 30. I Paasken 1759 blev jeg, femten og et halvt Aar gammel, konfirmeret af den værdige Hofpræst Magister Bluhme, som jeg senere har skattet og elsket meget. Han var virkelig en fortræffelig Mand. To af mine Kammerater, Pagerne Falkenschiold⁷⁾ og

¹⁾ Georg Nielsen, 1710—97, Konferensraad.

²⁾ Frederik Christian Franck v. Franckenau, Etatsraad og Toldinspektør, f. 1724 † 1784.

³⁾ Lorentz Christian Bildsøe, 1737—81, Præst i Næstved.

⁴⁾ Johan Ludvig Bernth, f. 1724 † 1804, Rektor ved Herlufsholm, Prof. phil. ved Universitetet (Wad, Rektorerne paa Herlufsholm 210 ff.)

⁵⁾ Jens Henrik Strøm, død i 1799 som Borgmester i Christiania.

⁶⁾ Christian Frederik Zwergius. Han stod endnu 1775, da han var trolovet med Kammerfrue Marie Judith Mathiesen, paa Pension med 500 Rdlr. aarlig.

⁷⁾ Arnold Falkenskjold, 1744—1819, først Page hos Enkedronning Juliane Marie, Oberst, Ejer af Sæbygaard

Lüttichau¹⁾, Comtesse Laurvig, senere gift med Grev Holck, Comtesse Reventlow, senere Grevinde Stolberg (død 1824 paa Laaland) og nogle Landkadetter bleve konfirmerede sammen med mig. I Aaret 1759 blev jeg ældste Page hos Kronprinsen, efter mine Formænd Rosenkranz og Sperlings Afgang. Førstnævnte blev Hofjunker, og den sidste Kammerpage hos Kronprinsen. I deres Sted fik jeg to nye Kammerater Rumohr²⁾ og Trolle³⁾.

Hos Enkedronning Sophie Magdalene var den Gang en Kammerfrue Schumann⁴⁾, som gjaldt uhyre meget og forstod at sætte alt igjennem hos hende, hvorfor ogsaa alle Hofsnogene, baade store og smaa, besøgte hende og gjorde Kur til hende. Det hørte til god Tone, at Damerne og Kavallererne og næsten alle, der kom til Hove, besøgte hende. Om Eftermiddagen saa man næsten altid Generaler, Prinser, blaa og hvide Riddere og m. a. hos hende.

Denne Schumann var meget forstandig og kundskabsrig og forenede med stor Elskværdighed Verdensklogskab og Høflighed mod alle og enhver, selv den ringeste. Hun var henimod 50 Aar gammel, da jeg lærte hende at kjende, og slet ikke smuk. Som Page og Kammerpage tilbragte jeg mangen behagelig Time eller Eftermiddag hos hende og sad ogsaa stundom med min Ven Hobe⁵⁾, der var Kammerfru Schumanns Page, ved hendes Taffel. Kort sagt, hun var en af de mest agtværdige Personer, jeg nogensinde har kjendt. Hun gjengjaldt min Højagtelse og Hengivenhed med Godhed og Fortrolighed. Vi stod ogsaa i venskabelig Brevvexling med hinanden; hun skrev udmærket smukke franske Breve.

Da jeg 2. Februar 1763 om Eftermiddagen kom fra Dron-

¹⁾ Adam Mogens Lüttichau, 1742—1807, først Page hos Prinsesse Charlotte Amalie, Kammerherre, Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer.

²⁾ Cai Vilhelm Rumohr, † o. 1802 i Lyon (Nordalbingische Studien IV, 323).

³⁾ Frederik Christian Trolle, 1747—87, Kaptejn.

⁴⁾ Charlotte Vilhelmine Dorothea Schumann, f. 30. Okt. 1716 † 15. Juni 1779 paa Kokkedal, begravet i Birkerød. Skiftet efter hende i Hirschholm Skifteprotokol viser et ualmindeligt rigt Bo med de kostbareste Sager.

⁵⁾ Andreas August v Hobe. 1739—1802, Kammerherre, Amtmand i Trittau og Reinbeck.

ning Sophie Magdalenes Kabinetsprædiken, hvor den værdige og berømte Cramer havde prædiket, mødte jeg min Hofchef, Gehejmerraad Reventlow, som sagde til mig, at han glædede sig ved at have opfyldt mit Ønske om at forlade Pagestanden. Kongen havde udnævnt mig til Kammerpage hos Hans Kgl. Højhed Kronprinsen. Jeg skulde kun gaa til Overhofmarskallen Grev Moltke¹⁾ og der faa alt nærmere at vide.

Det at Grev Holstein Ledreborg døde, som havde været Minister i Konseillet og Chef for det danske Kancelli, var Aarsagen til min Forfremmelse. Gehejmerraad Reventlow, Kronprinsens Hofmester, blev i hans Sted Minister i Konseillet, men forblev tillige paa sin tidligere Post som Hovmester. Kronprinsens ældste Kammerjunker Anton Moltke²⁾ blev hans Hofmarskal. Den anden Kammerjunker Grev Holck blev ældste Kammerjunker, Kammerpagen Sperling blev anden Kammerjunker, og jeg kom saa igjen i Sperlings Sted. Snart efter aflagde jeg min skrammererede Pageklædning og tiltraadte Tjenesten som Kammerpage hos Kronprinsen. Mine Indtægter var nu 300 Rd. i fast Løn. Jeg fortsatte mine Studier i Latin, dansk Ret, Kriminalret, i Jus rerum, Folkeret, Mathematik og de skønne Videnskaber og hørte Forelæsninger hos Professorerne Schlegel, Bugge og Anker. Tillige var jeg saa heldig at stifte Bekjendtskab med nogle ældre, værdige og indsigtfulde Mænd, bl. a. den bekjendte, lærde og værdige Kammerherre Suhm, Etatsraad Carstens³⁾ fra Rentekammeret og hans Broder i Tydske Kancelli⁴⁾, Justitsraad Ehlers⁵⁾, Professor Sneedorf, Professor Schlegel, Etatsraad Lowzon⁶⁾, Hofpræst Janssen⁷⁾, Magister og Hofpræst Bluhme o. a. Disse Herrer forsamledes hver Onsdag Eftermiddag i en Klub, for at fornøje sig efter endte Forretninger ved be-

¹⁾ Adam Gottlob Moltke.

²⁾ Anton Henrik Moltke, 1734—92, Gehejmerraad, Overhofmester hos Dronning Juliane Marie.

³⁾ Frederik Carstens, † 1774, Konferensraad.

⁴⁾ Adolf Gotthard Carstens, † 1795, Gehejmerraad.

⁵⁾ Marx Johan Ehlers, siden Etatsraad og Landskriver i Wilster.

⁶⁾ Andreas Lowson, 1704—58, Højesteretsadvokat.

⁷⁾ Hector Frederik Janson, 1737—1805, Prokansler, Biskop.

hagelige og underholdende Samtaler. Kortspil, der ellers altid tjener til at forkorte den kostbare Tid, kjendtes aldeles ikke i denne Klub, lige saa lidt som andre Spil. Man nød Thevand, Smørrebrød og Vin, og henimod Klokken ti gik hver til sit.

Jeg var Medlem af dette Selskab. I det hele taget syntes jeg ikke om Hoflivet, frem for alt, fordi man kun saa lidt og kun saa yderst sjældent kan gjøre nogen Gavn, og dernæst findes der hos Hoffolk saa liden Ærlighed og Oprigtighed.

Jeg bad min store Velynder, Hofchef Reventlow, som fra 1760 af tillige var Chef for det kongelige Rentekammer, at give og skaffe mig Ansættelse som Volontær i Kancelliet. Dengang var det yderst vanskeligt at erhverve en saadan Stilling, og kun faa var saa heldige. Lettere var det at blive Auskultant i Kammerkollegiet. Jeg fik mit Ønske opfyldt og blev 1764 Volontær i Kammerkancelliets Kontor, hvis Chef den Gang var Etatsraad Carstens¹⁾, en overordentlig dygtig Mand, som beviste mig megen Velvilje. I hans Kontor havde jeg den bedste Lejlighed til at lære og blive undervist i mangt og meget, thi herfra blive Indstillingerne til Kongen indleverede og expederede. Jeg arbejdede dér tre Timer daglig. Foruden mig var der ansat en vis Hallesen²⁾, som senere hen blev Kammerraad og Toldforvalter i Rendsborg.

Palmesøndag blev min elskelige Herre Kronprinsen offentlig konfirmeret af Biskop Harboe i Kristiansborg Slotskirke. Det var en af de mest rørende og højtidelige Handlinger, jeg har overværet. Højtidelig var Handlingen i sig selv, men mere højtidelig blev den ved den Bekjendelse, som den vordende Tronfølger og Hersker over nogle Millioner Mennesker aflagde, at han vilde elske og bekjende Jesu Kristi Religion, være den underdanig og tro indtil Døden. Højtidelig og frydefuld var ogsaa denne Handling ved den Værdighed og Veltalenhed, hvormed Kronprinsen besvarede Biskoppens Spørgsmaal. Blandt de mange smukke Egenskaber, Prinsen besad, var ogsaa hans Veltalenhed;

¹⁾ se ovenfor.

²⁾ Johan Henrik Hallensen, Sekretær i tyske Kammerkancelli, 1772 Toldforvalter i Rendsborg.

han kunde udtale sig smukt, sublimt og rørende. Ved den lange Examen, der varede mere end to Timer, viste han Kundskaber og Indsigt i Religionen, hvilket opfyldte Tilhørerne med Glæde, Beundring og Henrykkelse. Han havde valgt Apostelen Paulus' Ord 1. Timoth. Cap. 6, 12 og 14, over hvilke Biskop Harboe holdt en kort, smuk Tale før Examinationens Begyndelse. Jeg hørte de to fortræffelige Prædikener, som daværende Hofpræst Cramer holdt i Anledning af Kronprinsens Konfirmation, hvilke han lod trykke, og som bevægede alle Tilhørere til Taarer.

I tre Aar var jeg Kammerpage hos Kronprinsen, fra 2. Februar 1763—14. Jan. 1766. I Slutningen af Aaret 1765 blev den elskede Kong Frederik V. syg, og denne Sygdom forværredes, saa at Lægerne opgav Haabet om Helbredelse. Min Hofchef Gehejmeraad Reventlow opfordrede mig til at blive i Stillingen som Kammerpage hos den nye Konge, og dette var mig meget kjær, da jeg elskede Kronprinsen af hele mit Hjærte. Grunden til mine stærke og ærbødige Følelser for ham laa i den sjældne Egenskab han ejede til at vinde og drage Hjerter til sig. Han besad mange elskværdige Egenskaber og viste sig mod alle sine Tjenere, som omgikkes ham, saare omgængelig, nedladende og kjærlig. Jeg havde den Gang altid uhindret Adgang til Kongen, omgikkes personlig med ham, gik ud og ind i hans Gemakker, sov ved hans Side, var Morgen og Aften til Stede ved Paaklædningen, og den elskede Konge talte meget til mig, fortalte mig mange Ting og vilde vide min Mening derom. Under saadanne Omgivelser havde jeg altsaa den bedste Lejlighed til at se og høre alt, hvad der foregik i Kabinettet.

Den 14. Jan. 1766 hensov vor højtelskede Konge Fredrik V i sin Alders sex og fyrretyvende Aar og det tyvende af hans faderlige Regering. Hans ældste Søn, min elskede Herre, blev Arving til Tronen. Paa hans Faders Dødsdag blev han under lagttagelse af de almindelige Formaliteter proklameret som Konge, og samme Dags Aften flyttede han efter Skik og Brug ud til Frederiksberg Slot, som ligger en Fjerdingsvej fra Byen, hvorhen

ogsaa jeg, som hørende til hans Hofstat, fulgte med. Den unge Konge var saa naadig at beholde mig som Kammerpage.

De Anskuelse og Følelser, med hvilke han besteg sine Fædres Throne, vare ham til stor Ære. Jeg, som stod ham saa nær, kan give Christian VII. det Vidnesbyrd, at han var meget bedrøvet over Faderens Død. Han følte det dybt, at Regeringens Sorger og det dermed forbundne Ansvar tyngede for meget paa hans endnu ungdommelige Skuldre. Men samtidig viste han sig fuld af Mod, Iver og Beslutning om at opfylde sine Pligter som sit Folks Konge og Fader. I Slutningen af Februar blev højsalig Kongen lagt paa et Castrum doloris, som blev oprejst i Slotskirken. Den 18. Marts blev det kongelige Lig med stor Pomp ført ud af Byen til sit Hvilested i Roeskilde. Kongen og hans Broder Arveprins Frederik fulgte med det høje Lig derhen, som den 19. Marts med stor Ceremoni blev bisat i den kongelige Begravelse. Jeg fulgte til Hest i Følget foran Kongens Vogn. Det var en kold, stormfuld Nat, da jeg maatte gjøre denne Tur, og det værste var, at det havde frosset og at det derfor var baade glat og daarligt at ride. Som Kammerpage boede jeg nu i et smukt stort Værelse i Stueetagen, hvor jeg ved Hjælp af en escalier derobé lettest kunde komme til Kongen, og denne til mig. Nu havde jeg langt flere Adspredelser end før og var mere optaget. Saa mange Fritimer til Studering og Læsning som tidligere havde jeg heller ikke. Lige saa lidt kunde jeg nu gaa saa regelmæssigt paa Rentekammeret. I Begyndelsen sov jeg umiddelbart uden for Kongens Sovegemak, saa at han kunde ringe mig op, naar han ønskede at tale med mig, men allerede snart efter maatte jeg flytte ind i Kongens Kabinet, hvor der blev stilllet en liden Seng ind til mig, og da Kongen undertiden havde urolige og søvnløse Nætter, blev jeg tit forstyrret i Søvn. Kongen gav mig Titel af Kammerjunker og tillod tillige, at jeg bibeholdte Tjenesten som Kammerpage hos ham. Den 6. Mai erholdt jeg den kgl. Bestalling gratis. Jeg bad Kongen om Tilladelse til at forblive som Auskultant i Rentekammer-Kollegiet og fik den ogsaa. I Sommeren 1766 blev Kongens yngste Søster Prinsesse Louises Forlovelse

med Prins Carl af Hessen deklareret, og Formælingen skete den 30. August i Kjøbenhavn under de sædvanlige Festligheder. Den Gang blev ligeledes Kongens Trolovelse med Prinsesse Caroline Mathilde, Søster til Kongen af England, deklareret; alle Foranstaltninger til Formælingen bleve truffe, og den tilkommende Dronnings Hofstat dannet. Ved denne Lejlighed opfordrede min høje Velynder Overkammerherre Reventlow mig til at ansøge om at faa min ældste Søster, hun opholdt sig den Gang hos vor Bedstemoder i Vallø, ansat som Hofdame hos Dronningen. Jeg gik til Kongen og Overhofmesterinden, Kammerherreinde Plessen, og virkelig blev dette mit højeste Ønske opfyldt. Min Søster blev udnævnt til Hofdame hos Dronning Caroline Mathilde og forblev sidenhen ved Hove i et Tidsrum af 29 Aar¹). I Oktober 1766 begav sig den nye Dronnings hele Hofstat, altsaa ogsaa min Søster, til Altona, for der at modtage og ledsage Dronningen til Kjøbenhavn. Den 1. Nov. sejlede Dronningen over store Belt og indtraf den følgende Dag i Roskilde, hvor Kongen for første Gang saa og omfavnede sin Gemalinde. Han vendte om Aftenen tilbage til Residentsen, og jeg havde den store Ære at være i hans Følge. Dronningen begav sig til Frederiksberg og forblev der paa Slottet indtil den 8. Nov., Dagen for hendes højtidelige Indtog og Formæling. Vielsen blev fuldbyrdet i Kristiansborg Slotskirke og fejret ved Hove med stor Pragt og mange Slags Festligheder. De mange nødvendige Anskaffelser af Fløjlsdragter og andre Udgifter vare meget følelige for min Kasse. Den 1. Mai 1767 bleve Kongen og Dronningen kronede. Denne højtidelige Handling blev fuldbyrdet i Kristiansborg Slotskirke og havde en Mængde Forfremmelser til Følge. Den ærefulde og meget indbringende Stilling som Kongens Kammerpage blev mig misundt af mange, saa at mine Forhaabninger, mine lykkelige Dage, min Glæde over at være den opgaaende Sol saa nær, ikke alene tit bleve mig forbitrede, men tillige gaves der forskjellige unge Mennesker ved Hove, der attraaede denne Stilling. For at fjerne mig fra Kongen blev

¹) Margrethe Vilhelmine v. S., 1733—1808, Stiftsdame i Vallø.

der iværksat mange Kabaler og Hofintriger. Jeg maatte tømme mungen bitter Kalk, maatte se og høre meget, hvad jeg gjerne havde undgaaet, hvis det havde staaet i min Magt at forandre det. I Maj 1767 afskedigede Kongen mig og antog en anden Kammerpage i mit Sted, hvad der bedrøvede mig meget, skjønt det var i Naade og med Pension af 1000 Rd. kurant. Desuden fik jeg bouche en cour og fri Bolig i Palæet. Som Kammerpage havde jeg kunnet bringe mine Indtægter op paa 2000 Rd. Efter i alt $4\frac{1}{2}$ Aar at have været Kammerpage hos Christian VII., 3 Aar hos Kronprinsen og $1\frac{1}{2}$ hos Kongen, forlod jeg Slottet ved St. Hans og flyttede ind i det mig anviste Værelse i Pælæet. Dog bevarede den gode Konge sin Naade for mig, lod mig undertiden komme til sig og talte til min store Trøst og Beroligelse meget nedladende med mig. Næppe et Aar efter min Afsked i April 1768 blev mig af Overhofmarskal Greve Moltke i Kongens Navn tilbudt at blive tjenestgjørende Kammerjunker hos Hs. kgl. Højhed, Arveprins Frederik, som den Gang var 15 Aar gammel. Grev Scheel¹⁾ var Prinsens Hofmester, og Hofchef Bülow og jeg Kammerjunkere, og den værdige Professor Guldberg, som senere blev Gehejmeraad, Prinsens Lærer. Om Formiddagen havde jeg ingen bestemte Pligter; først Klokken halv to gik jeg til Prinsen, og fra Klokken fire om Eftermiddagen var jeg igen fri til Kl. 7 om Aftenen. Prinsen spiste daglig hos sin Moder Dronning Juliane. Klokken ti om Aftenen var alt forbi, med mindre der var Bal, eller Prinsen besøgte Teatret o. s. v. Jeg gjorde den Gang Bekjendtskab med Professor Guldberg, og da vi sympatiserede i vore Anskuelser, kom vi til at holde meget af hinanden, og denne min Ven blev senere min og mine Sødskendes Velgører. I Foraaret 1768 tiltraadte Kong Christian VII Rejsen til Holland, Frankrig og England og vendte Januar 1769 tilbage, saa at han omtrent havde været tre Fjerdingaar borte. Nogle Maaneder efter hans Tilbagekomst begav min elskede Prins med sin høje Moder, Dronningen, sig til Fredensborg, som ligger 5 Mil fra Kjøbenhavn.

¹⁾ Jørgen Greve Scheel, 1718—86, Gehejmekonferensraad.

Der blev han ogsaa indpodet med Kopper i stor Mængde, saa at han blev mærket deraf som faa. I Slutningen af Oktober vendte de høje Herskaber tilbage til Kjøbenhavn. Den 8. April 1770 blev min Prins konfirmeret. Denne højtidelige Handling skete i Slotskirken paa samme Maade som Kongens i Aaret 1765. Arveprins Frederik aflagde sin Trosbekjendelse med Ærefrygt, Værdighed og Rørelse, udrustet med store Kundskaber. Det Skriftsted, han havde valgt, var 1. Ep. Joh. 5,20, over hvilket Biskop Harboe, der baade havde konfirmeret Kongen og Prinsen, holdt en smuk Tale, som blev trykt. Paa denne Dag gav Kongen mig Kammerherrenøglen, dog paa den Betingelse, at jeg endnu ikke maatte bære den. Samme Aar i Maj døde Dronning Sophie Magdalene, den afdøde Kong Christian VI.s Gemalinde paa Christiansborg Slot i sit 70. Aar. Hun var en meget klog og from Dame, nedladende og naadig mod enhver. Jeg stod i hendes Gunst og har tit haft den Lykke at tale med hende. Ved hendes Død led mange Mennesker et stort Tab især de til hendes Hofstat hørende Personer, som dog bleve af-fundne med en kgl. Pension. Men mest mistede den førnævnte Kammerfrue Schumann. Hun opholdt sig efter dette Dødsfald mest hos Etatsraad Walther¹⁾, som havde været Kasserer hos Dronningen og nu boede paa Landet, ikke langt fra Hirschholm, hvor han ejede et Landsted. Hun døde to Aar efter Dronningen. Jeg har undertiden besøgt hende. Denne Schumann var en aldeles fortræffelig og med store Gaver udrustet Personlighed. Paa disse Ture i Hirschholms Omegn opsøgte jeg ogsaa en af mine Venner, som altid havde vist mig megen Kjærlighed, den værdige og for sine Kundskaber almindelig bekjendte Kammerherre Suhm, som opholdt sig paa sit Landsted Øverød. I hin Tid omgikkes jeg ogsaa flittigt med Guldberg og blev mere og

¹⁾ Christian Frederik Walther, Søn af en tysk Præst (Moderen var Kammerfrue hos Dronning Sophie Magdalene) var først Kopist ved Feltkommisariatet, 1744—71 Sekretær i tyske Kancelli, 1753 Kasserer og 1764 til-lige Kabinetsssekretær hos Enkedronning Sophie Magdalene, blev 1759 Justitsraad, 1768 Etatsraad og 1781 Konferensraad. 1773 blev han Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer. Han ejede Eskemosegaard i Hørs-holm Amt og døde 1785.

mere fortrolig med ham. Jeg havde megen Glæde af Omgangen med ham, han var baade kundskabsrig, underholdende og fortrolig i disse Samtaler. Jeg har aldrig kjendt en Lærd, der som han kunde være alt for alle. Med de mest omfattende Kundskaber forbandt han sand Fromhed; han ejede en Blidhed uden Lige og et ædelt, kjærligt Hjærte. Aldrig gik jeg tom fra ham, altid fandt jeg Forstand og Hjærte i hans Samtaler, og hvor mangen Gang har han ikke glædet og trøstet mig, naar jeg var nedbøjet. Den 24. Mai 1771 vendte mine Herskaber tilbage til Fredensborg. Min Søster, som denne Sommer opholdt sig paa Hirschholm, besøgte jeg kun sjældent, da de daværende Omstændigheder ikke tillode, at jeg tit kom til Hirschholm. Allerede Aaret i Forvejen, men mere endnu i dette Aar bleve Forholdene i Landet meget betænkelige. De Fromme og Stille sukkede over disse Tilstande og bad til Vorherre om at de maatte høre op. Vi længtes efter Hjælp og ventede paa den os tilskikkede Time. I hine mørke Dage, om hvilke man i Sandhed kan sige, at de vare onde, gik jeg tit til min Ven Guldberg, og hos ham blev mit Hjærte hver Gang let og mit Sind stille og roligt.

Den 22. Nov. 1771 forlode Dronning Juliane og Arveprinsen deres Sommerbolig og vendte tilbage til Staden. Urolighederne toge stadig til, og mange Mennesker vare opfyldte af bange Anelser. Sørgeligere Tider end disse har jeg ikke oplevet i Kjøbenhavn, og med Angst og Bæven endte Aaret 1771. Dertil kom endnu den mærkelige Hændelse med den kgl. Garde til Fods, som gjorde Oprør den 24. December. Garden bestod af lutter udsøgte tapre danske Mænd, mest Nordmænd, der ikke vilde efterkomme Befalingen til at lade sig indrangere i de andre Regimenter, da de havde kapituleret som Gardister og kun vilde tjene som saadanne eller afskediges. Paa denne uhyggelige Dag fulgte en endnu skrækkeligere Nat, som meget let kunde have faaet de sørgeligste Følger. Jeg har i denne Nat saavel som i hele denne frygtelige Tid i Kjøbenhavn set alt og følt alt med mine kjære Medborgere, som enhver retskaffen Dansker maatte gjøre. Dette Oprør drev imidlertid over uden Ulykke og Blods-

udgydelse. Den daværende Kabinets Minister Grev Struensee frygtede denne brave Garde og havde foranlediget dens Opløsning. Dog gav han nu efter, og Garden opnaaede, ikke at blive stukket ind i Feltregimenterne. Imidlertid blev Gardens Oprør, hvis Afskedigelse endnu mere havde vakt de Danskes Harmes, Anledning til det i mit Fædreland saa længselsfuldt imødesete Ministerskifte, som paafulgte den 17. Jan. 1772. Jeg afholder mig med Rette her fra at beskæftige mig nærmere med denne Revolution og især dennes Aarsag og Anledning, Udførelse og endelig dens velgørende Følger, da det tildels ere almindelig bekjendte Kjendsgjæringer, og de heller ikke hører hjemme i min Biografi. Tillige har jeg om denne berømmelige Begivenhed af 17. Januar allerede sagt, skrevet og trykt saa meget¹⁾ at jeg nu finder det unødvendigt paa mine gamle Dage at skulle tilføje mere. Hvad jeg har skrevet om denne vigtige Sag, har ingensinde været dikteret af en ophidset og livlig Fantasi, lige saa lidt var det dikteret af Partiskhed, Hævn, Had eller Bitterhed. Det er sagt i Gudsfrygt og med den reneste Kjærlighed til Kongen, det kgl. Hus og mit Fædreland. Det er et Udslag af min Hengivenhed for Retfærdigheden, med et Ord — mit Hjertes Sprog. Hele mit Liv vil jeg vedblive at fejre den 17. Januar som den store Dag, paa hvilken den almægtige Gud har reddet mit Fædreland fra ryggesløse Menneskers Hænder.

Den 19. Januar 1772 blev min Kollega v. Bülow²⁾ Staldmester hos Kongen, og jeg derefter ældste og eneste Kammerjunker hos Arveprinsen, og forblev i denne Stilling i næsten 2 Aar. Min Tjeneste var noget vanskelig. Min ældste Søster rejste den 20. Januar paa Kongens Befaling til Kronborg for at være hos Dronning Caroline Mathilde. Den 25. April fældedes af den dertil nedsatte Kommission, den bekjendte Dom over Struensee og Brandt, som blev stadfæstet af Kongen og fuldbyrdet den 28. April. Jeg overværede ikke Henrettelsen, da det er mig imod at se saadant. Mange Mennesker vare tilstede ved

¹⁾ Om disse Arbejder er ellers intet bekjendt.

²⁾ Frederik Ludvig Ernst Baron Bülow, 1738—1811.

Henrettelsen. Ak, at jeg, at mit Fædreland aldrig havde behøvet at se en saadan Dag og en saa sørgelig Exekution. Men Retfærdigheden og Loven krævede det. Den 1. Juni afrejste Dronning Caroline Mathilde fra Kronborg paa et engelsk Skib til Stade og derfra videre til Celle, hvor hun ogsaa forblev indtil sin Død. Paa Kronborg havde hun været siden 17. Januar. Hendes tre Hofdamer, som vare bleven hos hende, altsaa ogsaa min Søster, vendte tilbage til Kjøbenhavn med den øvrige Hofstat. Hele Hoffet flyttede den 6. Juni til Frederiksberg, og jeg fulgte med. Dog var dette Sommerophold langt fra saa behageligt for mig som det forrige. Den 15. Februar 1773 bad jeg min kjære Guldberg om at være behjælpelig med at skaffe mig en Amtmandspost paa Møen, der var bleven ledig ved Kammerherre Møstings¹⁾ Død.

Kort efter gik jeg selv til Prinsen og forelagde ham mit Ønske, som Guldberg allerede havde meddelt ham, nemlig om at forlade Hoffet og faa en Stilling som Amtmand. Prinsen talte med mig om denne Sag med den ham medfødte Nedlathenhed, som glædede mig meget, og han lovede mig at erindre det. Den 19. April gav Dronning Juliane Marie mig det naadige Løfte, at min Søster skulde være Hofdame hos hende. I Maj Maaned blev Kongens Datter Prinsesse Louise Auguste indpodet med Kopper, og alt gik efter Ønske. Den 12. Juni tog alle de kongelige Herskaber ud til mit kjære Fredensborg, for at blive der Sommeren over. Jeg havde den Lykke at være med i Hofstaten. Den frygtelige Krigsfare, som truede mit elskede Fædreland i Slutningen af 1772 fra vor Nabo, den svenske Konge, Gustav III, der havde omstødt hele Regeringsformen, drev lykkeligtvis over. Den allerede mobiliserede Hær og Flaade blev nu ikke brugt til Ødelæggelse. Allerede den 7. December 1772 udvexlede vort og det svenske Hof Erklæringer om, at det gode Forhold ogsaa for Fremtiden skulde vedvare. Paa Fredensborg lærte jeg Oberst og Generaladjutant Stange²⁾ at kjende. Vi

¹⁾ Frederik Christian v. Møsting, 1717—73, Gehejmerraad, Amtmand paa Møen.

²⁾ Jvfr. Efterladte Papirer fra den reventlowske Familiekreds IV, 292.

bleve gode Venner. Han var en meget from og retskaffen Mand, en tro Tjener for Kongehuset, en varm Talsmand for den retfærdige Sag, en ivrig Patriot, en dygtig, kundskabsrig og meget flittig Mand, som tillige skrev udmærket smukke Breve. Indtil hans Død stod jeg i Brevvexling med ham. 1776 blev han udnævnt til Deputeret i Generalitetskollegiet. Jeg var Formynder for hans eneste Datter, der senere blev gift med General Krigskommissær og Overvejntendant von Stockfleth, og blev hans Executor testamenti. Som Generaladjutant hos Generalfeltmarskal Prins Carl havde han været med denne i Norge. Senere blev han Generallieutenant og Kommandant i Friedrichsort. Han døde i Kiel 1795.

Den 6. Oktober fuldendte jeg et lille Skrift paa Dansk, som jeg havde skrevet i Anledning af 17. Jan., og som havde beskæftiget mig i tre Uger, for saa vidt Hoftjenesten tillod det, og hvis Udarbejdelse voldte mig sand Glæde. Hr. von Lowtzow¹⁾ blev udnævnt til Kammerjunker hos min Prins, men var foreløbig endnu ikke tjenestgjørende, da han først skulde fuldende sine Studier i Sorø. Jeg var altsaa stadig Prinsens eneste Kammerjunker. Prinsesse Louise Augustas Opdragelse blev nu overdraget til min ældste Søster. Den 15. Oktober blev vor elskede Kronprins overgivet til mandlig Ledelse. General Eickstedt blev hans Overhofmester, v. Urne²⁾ og v. Bülow³⁾ hans Kammerjunkere, v. Gedde⁴⁾ hans Kammerpage og Prof. Sporrøn⁵⁾ hans Informator.

I Aaret 1773 gav Arveprinsen Afkald paa Koadjutor Værdigheden i Stiftet Lybek, og Biskoppen af Eutins Søn blev valgt i hans Sted. Denne ædle Daad kan ikke noksom roses og taknemmelig anerkjendes af alle retskafne Danske og Fædrelands-

¹⁾ Adam Gottlob v. Lowzow, 1750—1816, Gehejmerraad.

²⁾ Christian Urne, 1749—1821, Gehejmerraad, Stiftamtmand over Viborg og senere Ribe Stift, Justitiarius i Højesteret, Overpræsident i Kjøbenhavn.

³⁾ Johan v. Bülow, 1751—1828, til Sanderumgaard, Gehejmerraad.

⁴⁾ Verner Hans Rudolph Rosenkrantz Giedde, 1756—1818, Kammerherre.

⁵⁾ Benjamin Georg Sporrøn, 1741—97, Konferensraad, Amtmand i Koldinghus Amt.

venner. Kongen var ikke i Stand til at byde Prinsen et Ækivalent eller en tilsvarende Erstatning. Denne ædle Prins fra-
traadte Koadjutorværdigheden, fordi Rusland kun paa denne
Betingelse vilde indrømme Afstaaelsen af de storfyrstelige Amter
i Hertugdømmet Holsten mod Grevskaerne Oldenborg og Del-
menhorst. Denne højmodige Beslutning, der var udsprungen af
den ædlest Fædrelandskjærlighed, fortjener ikke alene at ind-
skrives med uudslettelig Skrift i alles Hjerter, men ogsaa ristes
i Erts og Sten og optages i alle Aarbøger til evig Minde for
Efterverdenen. Udvexlingen af disse Lande skete den 16. Nov.
1773, og var denne Begivenhed en af de vigtigste i mit Liv.

Om Aftenen, den 2. Febr. 1774, netop samme Dag som
jeg for elleve Aar siden blev Kammerpage hos Kronprinsen, nu-
værende Kong Christian VII., kom Etatsraad Guldberg til mig
med den Efterretning, at Arveprins Frederik havde tiltænkt mig
den ved Kammerherre v. Hobes Befordring ledige Post som
Amtmand i Hütten, og at jeg blot skulde indgive Ansøgning til
Kongen for at faa den. Min Bestalling som Amtmand over
Hütten og Domkapitels Distrikterne blev allerede underskrevet
af Kongen den 14. Febr. Nu fik jeg ogsaa Tilladelsen til at
bære Kammerherrenøglen. Denne Amtmandspost var den Gang,
hvad Indtægterne angik, den allermindste i Hertugdømmerne og
indbragte ikke mere end 200 Rdr. Kurant i Accidentser, og
Gagen var 1000 Rdr. Efter at have tilbragt 20 lykkelige Aar
i Kjøbenhavn tog jeg den 1. Marts 1774 Afsked med Kongen,
Arveprinsen og alle de kongelige Herskaber tillige med mine to
Søstre og min Ven Guldberg. Den 8. Marts ankom jeg rask og
vel til Slesvig og steg af hos min Ven Kammerherre v. Hobe,
hvis Efterfølger jeg blev og som den 21. s. M. afrejste til sit
nye Bestemmelsessted Reinbeck, hvor han var bleven Amtmand.
Sammen med ham besøgte jeg 12. Marts Overkammerherre
Reventlow, hvem jeg i 4 Aar ikke havde set. Denne boede
efter at være afskediget paa sit Gods Altenhof 4 Mil fra Slesvig.
Af denne min store Velgører og hans Familie blev jeg modtaget
med megen Godhed.

I September 1774 gjenlød i hele Landet den lige saa vig-

tige som glædelige Nyhed, at den almindeligt elskede Arveprins Frederik vilde ægte Prinsessen af Meklenborg-Schwerin. Tillige fik jeg Efterretning om, at min ældste Søster var bleven udnævnt til Kammerfrøken hos Prinsens vordende Gemalinde. Derpaa begav jeg mig strax til Kjøbenhavn. Paa Arveprinsens Fødselsdag blev Forlovelsen fejret ved Prokuration, og den 19. Oktober fik man i Kjøbenhavn det glædelige Budskab, at Prinsessen, som med et kongeligt Orlogsskib var bleven hentet fra Lybek, lykkeligt var naaet til Dragør, 2 Mil fra Byen. Med den sædvanlige store Pragt blev den højtidelige Formæling fuldbyrdet paa Christiansborg Slot, hvilken jeg havde den Lykke og Glæde at overvære. Tillige havde jeg paa denne Dag den Ære at være tjenestgjørende Kammerherre hos Prinsessen.

Den 28. Okt. s. A. døde pludselig den brave Konferensraad Carstens¹⁾, Deputeret i Rentekammer Kollegiet. Han fik nemlig under sit Ophold i Kollegiet et Slagtilfælde. Han var en yderst dygtig og retskaffen Mand, med hvem jeg i sin Tid omgikkes meget, og af hvem jeg havde lært meget. Hans Død foranledigede to Maaneder senere min Forfremmelse til Amtmand i Aabenraa, thi snart efter dette Dødsfald blev Kammerherre Bardenfleth²⁾, daværende Amtmand, udnævnt til anden Deputeret i Rentekammeret. Saasnart jeg havde erfaret dette under mit Besøg i Kjøbenhavn, bad jeg saavel den naadige Prins, som ogsaa min kjære Ven Guldberg om at denne Post maatte blive overdraget mig. Begge gave mig det Løfte, at jeg saa vidt muligt, skulde faa dette Embede, til hvilket der allerede fandtes mange Kompetenter og Supplikanter. Jeg rejste den 25. Nov. fra Hovedstaden og lagde min fremtidige Skæbne i Prinsens Hænder. Allerede den 28. Dec. fik jeg privat Efterretning om, at Kongen havde haft den Naade at udnævne mig til Amtmand i Aabenraa. Mit Embede som Amtmand i Slesvig nedlagde jeg den 23. Febr. og overgav det tilligemed Arkivet i de to Amtsforvalteres Hænder. Den 3. Marts kom jeg til Aabenraa. Jeg forefandt der et tomt, uhyggeligt, tre Etages stort Hus eller

¹⁾ se S. 138.

²⁾ Frederik Bardenfleth, 1734—1800, Gehejmerraad.

saakaldet Slot, det af Dronning Margarethe byggede Brunlund. I Begyndelsen af April Maaned rejste jeg for første Gang paa Embedsvegne til Lygumkloster. Der stiftede jeg Bekjendtskab med den Gang 63aarige brave Etatsraad Lucas, som var Amtsforvalter der, og blev hos ham og hans agtværdige Hustru i tre Dage. Efterretningen om Dronning Caroline Mathildes Død i Celle den 10. Maj fremkaldte de forskjelligste Følelser i min Sjæl.

I Efteraaaret 1775 fik jeg en Medhjælper og Sekretær, som min Ven, General Stange havde anbefalet mig, og til hvem jeg meget trængte, nemlig Herr Hasse, som var en god, retskaffen og yderst kundskabsrig Mand, og som siden knyttedes til mig paa det inderligste ved Slægt og Venskab. Han var født Barkau ved Kiel, var Søn af den daværende Præst og døde som Legationsraad og Amtsforvalter i Rantzau. I Anledning af den, 29. Jan. 1776 publicerede Forordning om Indfødsretten gav jeg en Souper paa Raadhuset i Aabenraa, hvor et Selskab af over 100 Personer havde forsamlet sig. Denne store Fest blev fejret den 13. Marts og afsluttedes med et Bal, som varede til den lyse Morgen. Det var en lykkelig Dag. Vor Konges Regering og tillige Arveprinsen, der havde saa stor en Del deri, fik ny Glans ved denne Forordning, og en Berømmelse, som Efterverdenen endnu vil besynge og mindes. Uden at have ansøgt derom, blev jeg 21. Marts ophøjet i den danske Adelsstand. For at tilkjendegive det kgl. Hus min Taknemmelighed, for at besøge mine to Søstre og for at omfavne min Ven Guldberg, besluttede jeg i Foraaret 1777 at rejse til Kjøbenhavn. Jeg kom dertil den 5. April. Den følgende Dag havde jeg den høje Ære og Glæde at bevidne Prins Frederik og de kgl. Herskaber min allerunderdanigste Tak for det mig betroede Embede som Amtmand. Jeg blev modtaget med stor Naade og Nedladdenhed. Min Ven Guldberg viste mig kun Godhed og Deltagelse. Arveprinsen forærede mig sit som Brystbillede malede Portræt, hvilket glædede mig meget. Den 12. Dec. 1777 holdt min Søster Dorothea Bryllup med Konferensraad Stemann. Jeg var indbudt, men kunde af Helbredshensyn ikke komme til Stede. Feber,

Gigt og Astma plagede mig skiftevis. Min ældste Søster sendte mig Recepter fra Livlægerne Berger¹⁾ og Aaskov²⁾. Sommeren derefter besøgte jeg min Ven Hobe, Amtmand i Reinbeck, og talte paa denne Tur med min Velgjører Overkammerherre Grev Reventlow til Altenhof, min gamle Bekjendt Kammerherre v. Bülow³⁾, Amtmand i Neumünster, Gehejmerraad Schimmelmänn⁴⁾ paa Ahrensburg, Konferensraad Rumohr⁵⁾ paa Bothkamp og min gamle Ven Sperling, Amtmand i Slesvig.

Statsminister Grev Bernstorff tog sin Afsked i Begyndelsen af November 1780 af politiske Grunde. Da denne værdige Minister overalt var elsket for sin Aands og sit Hjertes Egenskaber, vakte hans Bortgang almindelig Beklagelse og Sensation. Fire Aar efter blev han kaldt tilbage og gjenindsat som Minister; han beklædte denne Post til stor Ære og Velsignelse for sit Fædreland indtil sin Død 1797.

Den 2. Sept. 1781 døde Amtsforvalter i Aabenraa Amt, Etatsraad Kamphøener efter et kort Sygeleje. Hans Kassemangel blev dækket ved Salget af hans Møbler o. s. v. Han havde ejet Godset Høkeberg i Løjt.

I Juni 1782 var jeg igjen i Kjøbenhavn. Jeg forsøgte at skaffe min daværende Sekretær en passende Stilling i kongelig Tjeneste. Guldberg lovede mig at opfylde denne Bøn.

Den 28. Okt. s. A. døde den fromme Prinsesse Charlotte Amalie, Frederik IV's Datter i sin Alders 76. Aar. Hun havde været et sandt Mønster paa Dyd, Menneskekjærlighed og Fromhed. I Slutningen af November fik jeg den glædelige Efterretning, at min Sekretær Dr. Hasse var bleven udnævnt til Landskriver og Amtsforvalter i Tønder Amt og tillige til kgl. Legationsraad. I Februar 1783 tiltraadte han denne Post og ægtede i Juli s. A. min elskede Søster Augusta⁶⁾

¹⁾ Johan Just v. Berger, 1723—91.

²⁾ Urban Bruun Aaskov, 1742—1806.

³⁾ Hartvig v. Bülow, først Kaptejn i Grenaderkorpsen.

⁴⁾ (Frederik) Fritz Joseph Greve Schimmelmänn, 1753—1800.

⁵⁾ Johan Rudolph Rumohr, 1705—85, Konferensraad.

⁶⁾ Augusta Frederikke v. Schmettau, 1752—1801, gift med Henrik Theophilus Christian Hasse, Dr. jur. Legationsraad, Amtsforvalter i Grevskabet Rantzau.

I Begyndelsen af dette Aar, i Februar, blev der meldt mig, at et tilrejsende, fattigt, fremmed Menneske var bleven dræbt i Landsbyen Gjenner af en vis Jens Iversen. Ved Kirkefogdens Hjælp lod jeg dette Menneske fængsle. Dog opklaredes det senere, at Arrestanten ikke var Morderen. Denne Sag har voldt mig uhyre megen Sorg og Ærgrelse.

Den 10. Marts 1783 fik jeg en kongelig Kabinetsskrivelse af 6. ejusd., at jeg var bleven udnævnt til Ridder af Dannebrog med Anciennitet af 1. Maj 1782, dog indtil nærmere kongelig Bestemmelse uden Tilladelse til at bære Ordenen. Denne Kabinetsskrivelse var paraferet af min Ven Høegh Guldberg, daværende kgl. Kabinets- og Statssekretær. I August Maaned var jeg 14 Dage hos den gamle Hertug af Augustenborg¹⁾. Han havde givet mig Tilladelse til at besøge sig og sin høje, elskelige Familie; og saa længe han levede, rejste jeg sædvanlig to Gange om Aaret til ham, en Gang til Graasten og en Gang til Augustenborg. Den salig Hertug var en meget værdig, from og god Herre, som jeg ærede meget. Det samme var Tilfældet med hans tre elskelige Søstre og hans kloge og fromme Datter, Prinsessen. Han døde, 73 Aar gammel, den 13. November 1794. I sit lange Liv havde han udrettet meget, opdraget sine Børn godt og styret sine Sager godt. Han havde været en Fader for Enker og forældreløse Børn, havde bygget mange Skoler og altid støttet de Fattige og Undertrykte. Tillige var han Bøndernes Ven. Den 20. Jan. fik jeg Underretning om, at min Ven Gehejmerraad Høegh Guldberg var bleven udnævnt til Overkammerherre hos vor naadige Arveprins. Dette var mig i mangt og meget kjært under de daværende Tilstande. For vort Fædreland, altsaa for mere end 2 Millioner Mennesker, var den 4. April en yderst vigtig Dag, fordi vor kjære Konges Søn, Tronarvingen, blev konfirmeret paa denne Dag af daværende Konfessionarius, den værdige og lærde Herr Bastholm. Snart derefter hørte jeg om de store Forandringer, som havde fundet Sted i Statsforvaltningen i Kjøbenhavn, den 14. April. Vor kjære Kronprins, som

¹⁾ Jvfr. den smukke Omtale af ham og Familie i *Fragmente aus dem Tagebuch eines Fremden* 1800, 223 ff.

nu var bleven myndig, havde stillet sig i Spidsen for Forretningerne; de hidtilværende Statsministre bleve afskedigede, og i deres Sted udnævntes andre. Blandt de afskedigede var ogsaa min Ven, den værdige Gehejmeraad Høegh Guldberg og min Svoger Gehejmeraad Stemann. Da jeg ikke alene var nøje knyttet til disse to Mænd, men da de tillige vare kloge, fromme og retskafne Mænd og Kongens tro Tjenere, bedrøvede denne Afskedigelse mig saa meget mere. Disse to havde fra 1772 af haft stor Indflydelse paa de offentlige Forretningers Ledelse. Min kjære Ven Gehejmeraad Guldberg blev udnævnt til Stiftamtmand i Aarhus, og min Svoger Gehejmeraad Stemann til Amtmand i Haderslev. Sidstnævnte kom den 25. Juni med hele sin Familie til Haderslev. Den 14. Juli passerede den naadige Arveprins Frederik med Gemalinde Aabenraa og souperede hos mig. Prinsen vilde rejse til Schwerin, derfra gjorde han en Udflugt til Berlin, hvor han ankom den 11. August, for at besøge den gamle Konge af Preussen. I November vendte han igjennem Hertugdømmerne tilbage. Den høje Forlovelse mellem vor Konges Datter Prinsesse Louise Augusta, med Hertugen af Augustenborgs ældste Søn blev deklareret den 14. Nov. ved Hoffet. I Juli 1786 besøgte jeg Gehejmeraad Høegh Guldberg i Aarhus og blev en hel Uge hos ham. Siden har jeg ikke gjenset denne min dyrebare Ven og Velgjører. Han fik senere, i Aaret 1802, samtidig med mig sin Dimission; han var som bekjendt den Gang 70 Aar gammel og døde 1808 paa sit lille Gods Hald ikke langt fra Viborg. I Aarhus fornyedes det gamle Venskab med Janssen, den forrige Hofpræst, der var bosiddende her som Biskop. Denne var ogsaa en fortræffelig Mand, som jeg altid har skattet og elsket. I Aaret 1789 tog den franske Revolution sin Begyndelse, en Begivenhed, som vil være vigtig og mærkværdig, saalænge Verden staar. Den Friheds- og Lighedssvimmel, som stiftede saa megen Elendighed i Frankrig, forplantede sig som en Løbeild igjennem hele Europa. Ogsaa Danmark blev smittet af denne Epidemi. Bl. a. kom den 14. Febr. 1790 henimod 600 Bønder og forlangte Kornudførsel af

Kammerherre Bertouch¹⁾, som var Amtmand i Tønder, dog havde dette Opløb i det Hele ingen videre Følger. Prins Carl rejste ved denne Lejlighed ved sin Tilbagekomst fra Kjøbenhavn d. 25. Febr. fra Haderslev til Tønder, for at dæmpe Urolighederne, hvilket ogsaa lykkedes ham. I Aabenraa havde jeg ogsaa den ubehagelige Hændelse, at Matroserne, nogle Borgere og en Del Pak nægtede den paa Slotsgrunden boende og altsaa til Amtet hørende Skipper Wiencke at sejle med sit Skib, som var fragtet med Smør, Ost og Viktualier, og som laa rejsefærdigt til Kjøbenhavn, men forlangte med Magt, at han skulde blive i Aabenraa og der sælge sine Varer. Henimod 100 Mennesker forlangte paa en uforskammet Maade af mig, at jeg skulde opfylde deres Forlangende. Men da det var imod Forordningen og Loven, kunde det ikke bevilliges. Dog maatte jeg derved døje en Del Uro, Ærgrelse og Besværigheder. Men saadan var nu den Tids Folkeaaand, den franske Revolution udbredte.

Den 12. Juli blev Forlovelsen deklareret mellem den elskede Kronprins og Prins Carls Datter i Slesvig, Prinsesse Marie Sophie Frederikke som overalt var elsket og æret for sin Frømhed, Dyd og sjældne Hjærtensgodhed. Det høje Pars Formæling fandt Sted den 31. Juli i Slesvig under stor Højtidelighed. Jeg var i Slesvig, baade i Anledning af Deklarationen, som ogsaa af Formælingen. Den 4. August foranstaltede Byen en lille Fest tæt uden for Byen til Ære for de høje Formælede. Ved denne Lejlighed havde man opstillet en Altan eller Forhøjning for bedre at kunne se de dansende Par. Paa denne Altan befandt sig samtlige Herskaber og en Mængde Damer og Herrer, blandt hvilke ogsaa jeg. Men Altanen, som var for svag til at bære saamange Mennesker, styrtede sammen, og vi alle faldt til Jorden. Forskrækkelsen var stor, dog Gud være lovet, led de høje Herskaber med Undtagelse af Prins Carl, som fik en let Kontusion af Foden, ingen Skade, og næsten alle slap uskadte derfra, da Forhøjningen lykkeligvis ikke var meget høj. For min Svoger Stemann blev den 9. Nov. en vigtig Dag, fuld af Glæde, thi paa

¹⁾ Ernst Albrecht v. Bertouch, 1745—1815, Gehejmekonferensraad.

denne Dag blev hans Datter af andet Ægteskab, Fredrikke, gift med Kammerjunker v. Cossel¹⁾, Arving og tilkommende Besidder af Godset Jersbeck, hvilket denne ogsaa tog i Besiddelse 1804.

Den 26. Febr. 1794 blev det prægtige Kristiansborg Slot et Bytte for Flammerne. Min ældste Søster mistede ved denne Brand alt, hvad hun ejede, og reddede kun, hvad hun bar hos sig, tillige var hun i stor Livsfare. Hun vilde nemlig gaa op i sit Værelse, der laa i den øverste Etage, for at hente nogle Juveler, der laa i et Chatol samt rede Penge og sine vigtigste Papirer. Ledsaget af sin Tjener gaar hun ind i sin Stue, der allerede var opfyldt af Røg, aabner Chatollen, men kan for Røg ikke mere skjælnø noget og fik derfor heller intet reddet. Medens hun staar der, greb Ilden saaledes om sig, at hun var nær bleven kvælt af Røgen og kunde ikke mere have naaet Trappen, dersom Tjeneren ikke havde ydet hende sikker Bistand. Denne hendes Skytsengel har jeg derfor af Taknemmelighed testamenteret 100 Rdlr. Prinsesse Sophie Frederikkens Død paa Sorgenfri (den 29. Nov. efter fem Dages Sygeleje), hos hvem min Søster havde været Kammerfrøken i 20 Aar, afsluttede hendes Virksomhed, og hun trak sig 1795 tilbage til Vallø, hvor hun havde en aarlig Indtægt af ca. 1000 Rdlr.

¹⁾ Frederikke Louise v. Stemmann, f. 1769, g. 1792 m. Kammerjunker Herman Eberhard Christopher v. Cossel til Jersbeck, f. 1753, † 1832.